

La romanització lingüística de la Península es va anar desenvolupant al llarg de set segles, des de l'arribada dels romans (218 aC) fins a la caiguda de l'Imperi romà l'any 476 dC. A partir d'aquesta data, el llatí es va anar fragmentant en les diferents llengües romàniques. La causa principal fou el trencament de les relacions amb l'estat colonitzador, l'Imperi romà.

Hem de tenir en compte que el català no va néixer d'un dia per l'altre, sinó que va passar per llargs períodes de transició en què el llatí vulgar anava deixant pas a la nova varietat, de manera gradual, sota la influència de les noves cultures que, després de la llatina, dominaren el territori: la visigòtica, l'àrab i la franca. Aquesta influència és més o menys intensa en funció de la ubicació d'aquests pobles en el territori i del temps que hi van romandre. Per això és complicat datar el naixement del català, perquè el camí fou lent i llarg que ni tan sols els mateixos parlants van ser conscients del canvi.

Per exemple, els àrabs s'establiren fins al 759 al Rosselló, fins al 785 a Girona, fins al 789 a l'Alt Urgell i fins al 801 a Barcelona. Aquests territoris formen l'anomenada Catalunya Vella. En canvi, a la Catalunya Nova -la part del Principat situada a ponent i al sud de la conca del Llobregat, això és, Tortosa i Lleida-, a les Illes Balears i al País Valencià la dominació àrab fou de més llarga durada. Així, a Tortosa s'establiren fins al 1148; a Lleida, fins al 1149; a Mallorca, fins al 1229; a Eivissa, fins al 1235; i València, fins al 1238.

Durant els desiguals períodes d'arabització, als territoris dominats seguia vivint la població autòctona, que mantenia les anteriors institucions jurídiques, les romanovisigòtiques, i a més conservaven la religió cristiana i el llatí. La població fidel al cristianisme es considerava mossàrab i parlava una llengua romanç que els musulmans anomenaven *aljamia*.

L'inici del declivi àrab arribà a partir de l'any 732, amb la batalla de Tours, en què els francs frenaren la seva expansió per Europa. A partir d'aquesta derrota àrab s'aturà l'expansió cap al nord de l'islam i s'iniciaren els períodes de reconquestes cristianes.

A casa nostra, la reconquesta s'inicià amb l'arribada de les tropes franques de Carlemany, que ocuparen Girona (785), les zones fins aleshores ocupades per bascos (l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà, l'Alt Urgell i la Cerdanya) i Barcelona (801). La monarquia carolíngia organitzà els territoris conquerits en comtats, governats per uns comtes amb funcions polítiques, militars i judicials autònomes però que depenien del rei.

Amb el naixement dels comtats, doncs, es comença a construir Catalunya, amb estils de vida, cultura i institucions pròpies. I, de mica en mica, els comtats s'anaren desvinculant dels monarques francs. De fet, al segle X, Borrell II, comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, trencà els lligams de vassallatge i esdevingué comte independent l'any 992.

La resta de territoris encara sota dominació àrab, els acabarà conquerint la Corona catalanoaragonesa durant els segles XII i XIII.

Fragments extrets de *Llengua catalana Feix*

1. Posa un títol al text i justifica'l
2. Què vol dir romanització?
3. Al text es diu que la principal causa de la fragmentació del llatí va ser el trencament de les relacions amb Roma. Podries anomenar altres causes de fragmentació que porten a les diferents llengües romàniques?
4. Ordena els següents territoris segons el temps de dominació àrab. (De més a menys temps):

València, Rosselló, Barcelona, Tortosa, Eivissa, Mallorca, Lleida, Girona.

5. Què era l'*aljamia*?